

*До разової спеціалізованої вченої ради на
здобуття ступеня доктора філософії
Львівського державного університету
внутрішніх справ*

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента Острогляда
Олександра Васильовича на дисертацію Гуцуляка Юрія Васильовича
«Нормативно-правова модель розслідування кримінальних проступків у
формі дізнання», представлену на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Актуальність теми дослідження. Попри значний науковий інтерес до питання правової природи, місця в загальній системі кримінально-процесуальної юстиції, особливостей провадження, дізнання як правовий інститут кримінального процесуального законодавства залишається відкритим для дослідження через свою недостатню нормативну регламентованість та неоднозначність правозастосовної практики.

Зміна динаміки та структури злочинних посягань, поява нових видів кримінальних правопорушень, розроблення новітньої доктрини розмежування кримінальних правопорушень та проступків стають чинниками до вдосконалення процесуальних питань розслідування, забезпечення прав та свобод учасників кримінального провадження, спрощення та швидкості окремих видів провадження. З огляду на це, визначення нормативно-правової моделі розслідування кримінальних проступків набуває надзвичайно актуального наукового та практичного забарвлення.

Оцінка наукової обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.

Дисертація виконана Юрієм Васильовичем Гуцуляком як наукове завершене дослідження містить усі необхідні елементи, котрі визначені вимогами до такого виду робіт на здобуття ступеня доктора філософії у галузі права. Аналіз дисертації дозволяє зробити висновок про єдність структурних складових, їх логічну пов'язаність, наукову та нормативну послідовність викладення емпіричної бази та висновків.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність забезпечується використанням широкого спектру загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання, серед яких:

- *Діалектичний метод* як загальнонауковий метод для загального розуміння розвитку явищ, інститутів та систем (розділи 1 – 3);

- *Метод аналізу*, який використаний при виокремленні конкретних наукових положень стосовно розслідування кримінальних проступків у формі дізнання при розмежуванні такого складного інституту, як досудове розслідування (розділи 1 – 3);

- *Метод синтезу* наукових знань застосований з метою пізнання загальної проблематики дослідження стадії досудового розслідування у формах дізнання та досудового слідства (підрозділ 1.1, розділи 2 – 3);

- *Індуктивний та дедуктивний методи* наукового пізнання сприяли дослідженню норм кримінального процесуального права та доктринальних розробок для ідентифікації загальної проблематики провадження досудового розслідування у кримінальному провадженні та зробити висновки щодо визначення стадій кримінального провадження, процесуального статусу учасників кримінального провадження, моделі провадження щодо кримінальних проступків у формі дізнання (підрозділ 1.1, розділи 2 – 3);

- *Історико-правовий метод* у дисертаційному дослідженні дозволив відстежити еволюції явищ, інститутів дотичних до предмету дослідження (підрозділ 1.1).;

- *Порівняльно-правовий метод* застосований для порівняння вітчизняного кримінального, кримінального процесуального законодавства та відповідного зарубіжного законодавства з метою запозичення позитивного правового досвіду (розділи 2 – 3);

- *Прогностичний метод* надав можливість виявити тенденції розвитку вітчизняного законодавства щодо гарантування прав учасників дізнання, які залучаються до кримінально-процесуальної діяльності, а також особливостей формування механізму розслідування кримінальних проступків (розділи 2 – 3);

- *Метод правового моделювання* (розділи 2 – 3);

- *Системний та системно-структурний методи* (розділи 1 – 3) – для комплексного вивчення проблемних питань правової природи дізнання як форми досудового розслідування;

- *Застосування герменевтичного методу* автором створило підґрунтя для інтерпретації текстів нормативно-правових актів, які використані у дисертації (розділи 2 – 3);

- *Формально-юридичний метод* вдало застосований для аналізу норм чинного законодавства України з урахуванням правових позицій ЄСПЛ, що регулюють порядок проведення досудового розслідування у формі дізнання, а також при розробленні пропозицій щодо змін та доповнень чинного кримінального процесуального законодавства України в частині удосконалення нормативно-правової моделі розслідування кримінальних проступків у формі дізнання (розділи 2 – 3).

Висока достовірність і обґрунтованість результатів дослідження забезпечується емпіричною базою, в якій спостерігається широке використання судової практики (рішення судів першої, апеляційної та касаційної інстанції), рішень Європейського суду з прав людини. Висока достовірність і обґрунтованість результатів дослідження забезпечується також оприлюдненням та апробацією основних положень дисертації у 3 наукових статтях та участю у міжнародних науково-практичних конференціях.

З огляду на викладене, можна стверджувати про те, що викладені в дисертації наукові положення та сформувані висновки належним чином обґрунтовані та є достовірні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що робота є однією з комплексних досліджень цілісної нормативно-правової моделі дізнання як форми досудового розслідування кримінальних проступків.

У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

- виокремлено нормативно-правову модель розслідування кримінальних проступків у формі дізнання;
- запропоновано механізми врегулювання строків провадження дізнання шляхом встановлення шестимісячного строку досудового розслідування з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань або винесення постанови про початок досудового розслідування у порядку, встановленому статтею 615 КПК України, до дня повідомлення особі про підозру з метою підвищення ефективності дізнання; передбачити можливість продовження строків провадження дізнання до двох місяців;

- запропоновано шляхи вдосконалення застосування окремих заходів забезпечення кримінального провадження: з метою усунення колізійності норм щодо затримання за підозрою у вчиненні кримінального проступку в частині строків за рахунок виключення частини 2 статті 298-2 КПК України, визначення вимог щодо складання та форми протоколу про затримання за підозрою у вчиненні кримінального проступку; з метою визначення процесуального статусу речей і документів, які були вилучені під час особистого обшуку при затриманні чи під час огляду пропонуються доповнення щодо визнання їх тимчасово вилученим майном; тимчасове вилучення уповноваженою службовою особою посвідчення водія до набрання вироком законної сили у порядку ч. 3 ст. 298-3 КПК України не відповідає правовій природі тимчасового обмеження у користуванні спеціальним правом, є порушенням презумпції невинуватості у частині прав особи, що підозрюється у вчиненні кримінального проступку, не відповідає тяжкості проступку та потребує судового контролю;

- надані рекомендації щодо покращення регламентації закінчення досудового розслідування у формі дізнання: шляхом надання конкретизованих вказівок прокурора, у разі необхідності проведення слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій та їх строків, виключення дізнавача з числа суб'єктів, які складають обвинувальний акт;

- запропоновано авторську дефініцію дізнання як однієї із врегульованих законодавством форм досудового розслідування, яка складається з кримінальної процесуальної діяльності органів дізнання у кримінальних провадженнях щодо розслідування кримінальних проступків, має визначену чинним КПК України мету та завдання, вичерпний перелік учасників та суб'єктів дізнання, визначає їх права, повноваження, обов'язки

та відповідальність, умови реалізації та прийняття відповідних процесуальних рішень.

Заслужують на увагу і положення, котрі автором удосконалено, зокрема:

- позиції щодо порядку затримання особи за підозрою у вчиненні кримінального проступку шляхом авторського визначення дефініції «законна вимога», пропозицій щодо усунення колізій між нормами ч. 2 ст. 298-2, ч. 4 ст. 298-2, ст. 211 КПК України, форми та змісту протоколу затримання за підозрою у вчиненні кримінального проступку;

- розробки щодо визначення та продовження строків провадження дізнання шляхом визначення строків його проведення до повідомлення особи про підозру, збільшення строку продовження до двох місяців, приведення у відповідність ч. 1 ст. 298-5 КПК України; визначення обов'язку процесуального керівника на надання конкретизованих письмових вказівок щодо проведення додаткових слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій.

Слід звернути увагу на позитивний вплив наявності в дисертанта практичного досвіду служби в органах досудового слідства національної поліції України, що спостерігається під час формування висновків за результатами дослідження, котрі мають практичне спрямування.

Таким чином, на думку опонента, ступінь наукової новизни дослідження, обґрунтованість наведених у ньому положень, висновків та рекомендацій відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наукові положення, практичні рекомендації та висновки сформульовані дисертантом, можуть бути використані: для удосконалення *нормативно-*

правової бази, що регулює порядок провадження досудового розслідування у формі дізнання, особливо в частині оптимізації процедури, вдосконалення забезпечення прав та законних інтересів учасників кримінального провадження. Це може включати розробку відомчих нормативно-правових актів Національної поліції України, вдосконалення існуючих нормативних документів, зокрема КПК (у законотворчому процесі); у науково-дослідницькій сфері - результати дисертації можуть слугувати основою для подальших досліджень у галузі кримінального процесуального права, зокрема, зосереджених на процесі доказування. Вони також можуть сприяти розробці нових теоретичних та методологічних підходів до оптимізації діяльності органів досудового розслідування Національної поліції; в освітньому процесі – викладені положення та результати дисертації можуть бути інтегровані у навчальні плани закладів вищої освіти, які готують спеціалістів у галузі права. Теоретичні та практичні рекомендації, котрі науково обґрунтовані в дисертації можуть бути запроваджені для використання при викладанні навчальних дисциплін «Дізнання», «Кримінальний процес», «Досудове розслідування», «Складання процесуальних документів на стадії досудового розслідування», у яких можуть бути впроваджені нові теми, змінено зміст навчальних програм, у частині висвітлення порядків провадження, провадження СРД, застосування заходів забезпечення, порядку доказування тощо (Акт впровадження результатів дисертації Гуцуляка Юрія Васильовича на тему «Нормативно-правова модель розслідування кримінальних проступків у формі дізнання» в освітній процес Львівського державного університету внутрішніх справ від 30.05.2024 № 34).

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях.
Основні положення та висновки дисертації викладені у трьох наукових

публікаціях, з яких три статті у фахових виданнях України та двох тез доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Це забезпечує належну апробацію результатів дослідження.

Оцінка змісту та оформлення дисертації. Дисертація складається з трьох розділів, які містять вісім підрозділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Анотація до дисертації запропонована двома мовами – українською та англійською. Загальний обсяг роботи становить 220 сторінок. Список використаних джерел містить 199.

Зміст дисертації має логічну, структуровану побудову, відповідає поставленій меті. План дисертації забезпечує комплексність та системність дослідження теми.

У першому розділі *«Методологічна основа дослідження нормативно-правової моделі дізнання кримінальних проступків»* автор проводить історичний аналіз становлення дізнання як форми провадження кримінальних проступків в Україні. Проведено аналіз особливостей провадження у формі дізнання за Кримінально-процесуальним кодексом України 1960 року та 2012 року. Дисертант вибрав комплексний підхід у застосування методів наукового дослідження та спрямував його на предмет дослідження. В результаті сформував методологічну програму з напрямком на застосуванням аксіологічного підходу у досягненні балансу приватного та публічного інтересу, з чітким окреслення у верховенстві права та дотриманні прав і свобод учасників кримінального провадження. Такий під'їзд не можу не імпонувати опоненту.

У другому розділі *«Кримінальна процесуальна природа дізнання кримінальних проступків»*, дисертант проаналізував нормативне закріплення поняття дізнання як форми досудового розслідування кримінальних

проступків, диференційовані підходи науковців щодо змісту дізнання, міжнародний досвід функціонування дізнання, мету та завдання дізнання, визначив процесуальний статус суб'єктів провадження кримінальних проступків. Правова природа дізнання досліджується дисертантом з врахуванням сучасних тенденцій розуміння змісту кримінального проступку. Разом з тим в дослідженні відразу обґрунтовуються необхідні зміни до кримінального процесуального законодавства.

Третій розділ *«Особливості належної правової процедури дізнання кримінальних проступків»*, присвячений дослідженню основних етапів розслідування кримінальних проступків у формі дізнання, з'ясуванню змісту заходів забезпечення кримінального провадження, котрі застосовуються під час провадження дізнання, підставами, умовам та порядку проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних проступків, а також процесуальних дій, котрі проводяться під час провадження кримінальних проступків і направлені на збирання, перевірку доказів.

Текст дисертацій викладений науковим стилем. Висновки відповідають поставленим завданням в межах обраного об'єкту предмету дослідження, містять напрацьовані автором наукові положення, а також практичні рекомендації.

Робота побудована відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України.

Не применшуючи позитивної оцінки дисертації Гуцуляка Юрія Васильовича та результатів його дослідження, а також наголошуючи на відповідності роботи вимогам, які ставляться до робіт на здобуття ступеня доктора філософії, з позиції офіційного опонента вважаємо за необхідне зупинитись на окремих міркуваннях щодо положень та висновків

дисертаційного дослідження, котрі можуть стати цікавою основою для наукових дебатів під час публічного захисту чи наведення додаткової аргументації дисертантом:

1. Виділяючи суттєві ознаки спрощеного досудового розслідування кримінальних проступків (стор. 73-77), дисертант вказує, що «процесуальні джерела доказів у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки є: показання, речові докази, документи, висновки експертів (ч.2 ст. 84 КПК України) та пояснення осіб, результати медичного освідчування, висновок спеціаліста, показання технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото- і кінозйомки, відеозапису (ч.1 ст. 298-1 КПК України)». Хотілось би почути думку дисертанта з приводу такого стану речей, коли постулати доказового права визначають вичерпність переліку джерел доказів в кримінальному провадженні, що має нормативне закріплення у ч. 2 ст. 84 КПК України, і відмінності джерел доказів, котрі можна використовувати під час провадження у формі дізнання.

2. На стор. 116 дисертацій автор визначає два суб'єкти, які мають право здійснювати розслідування у формі дізнання:

«1. Службова особа підрозділу дізнання певного правоохоронного органу, чиї прямі службові обов'язки включають проведення досудового розслідування у формі дізнання.

2. Уповноважена особа іншого підрозділу цього самого правоохоронного органу, серед чіх функцій проведення дізнання не є прямим.», було б цікавим в межах наукової дискусії почути аргументовану позицію дисертанта щодо нормативного визначення можливості здійснення процесуальної діяльності уповноваженою особою не органу дізнання.

3. Оскільки у підрозділі 3.3. («Особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій») дисертації, автор приділяє увагу таким процесуальним діям як: особистий обшук, відібрання пояснень, вилучення під час здійснення дізнання, особистий огляд. Виникає питання, котре потребує додаткового обґрунтування автором під час публічного захисту: чи вважає автор відібрання пояснень та вилучення речей під час провадження у формі дізнання слідчими (розшуковими) діями.

4. Хотілось би звернути увагу на доцільності проведенні опитувань серед науковців та практиків з ключових питань, які ставились у завданнях до дисертаційного дослідження. Відсутність такого виду емпіричної бази дисертаційного дослідження не в повній мірі дають можливість обґрунтувати висновки та пропозиції, зокрема щодо пропонованих змін до Кримінального процесуального кодексу України. Наявність такого виду емпіричної бази, на думку опонента, лише б підсилив правильність та повноту зроблених висновків.

Висловлені міркування та запитання не зменшують наукової цінності виконаного дисертаційного дослідження, носять характер дискусійний в межах наукового диспуту, і не впливають на загальне позитивне враження від виконаного дослідження.

Опонент підтверджує факт **відсутності конфлікту інтересів** (ані реального, ані потенційного із дисертантом, його науковими керівниками).

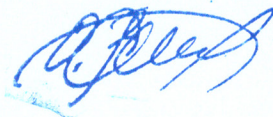
ВИСНОВОК:

дисертація Гуцуляка Юрія Васильовича на тему "Нормативно-правова модель розслідування кримінальних проступків у формі дізнання" за своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значущістю, якістю отриманих результатів, кількістю наявних публікацій та

апробацій результатів дослідження, є завершеним, самостійним, комплексним науковим дослідженням та відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженої наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2022 року), а її автор – Гуцуляк Юрій Васильович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі права за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**Кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права та
правоохоронної діяльності
факультету національної безпеки,
права та міжнародних відносин
Державного університету
«Житомирська політехніка»**

Олександр Острогляд

